

Moc *narrativum*

**Idee biologii
we współczesnym dyskursie humanistycznym**

PRACE
NAUKOWE

UNIWERSYTETU
ŚLĄSKIEGO
W KATOWICACH

NR 2549

40 LAT
UNIWERSYTETU
ŚLĄSKIEGO

Dobrosława Wężowicz-Ziółkowska

Moc *narrativum*

**Idee biologii
we współczesnym dyskursie humanistycznym**

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Katowice 2008

Redaktor serii: Studia o Kulturze
Tadeusz Miczka

Recenzenci
Piotr Kowalski, Michał Tempczyk

Spis treści

Słowo od autora	7
Wprowadzenie	
Głód informacji i apetyty biologii	11
Rozdział I	
Stare geny i domino Dawkinsa	35
Rozdział II	
Memetyczna gra	69
Rozdział III	
Informacja jako infekcja	95
Rozdział IV	
Ideogeneza. Narodziny ideosfery	119
Rozdział V	
Koewolucja czy współdzielność? Nowa synteza	155
Rozdział VI	
Od noosfery do noologii	179
Rozdział VII	
We władzy Czwartego Królestwa	197
Zakończenie	
Wyłoniony atraktor i nowe jakości	231

Bibliografia	265
Indeks nazwisk	277
Summary	285
Zusammenfassung	286

Słowo od autora

Parafrazując słowa Zygmunta Bauman'a dotyczące popularności terminu „globalizacja”, z równą pewnością można by dziś powiedzieć: „Informacja jest na ustach wszystkich”. Stanowi nie tylko pokarm codzienny naszych umysłów, przedmiot pożądania, wymiany, handlu, manipulacji i konsumpcji. Stała się także obiektem zainteresowań zarówno szeroko pojmowanych nauk społecznych, jak i przyrodniczych. „Społeczeństwo informacji”, „rewolucja informacyjna”, „nowe technologie informacyjne”, „szybkość przesyłu informacji”... to tylko nieliczne z określeń, których używamy dzisiaj powszechnie do opisu i interpretacji świata człowieka, świata społeczeństw ponowoczesnych.

Naukowe badanie informacji doprowadziło współcześnie do znaczących przesunięć w uznawanych dotąd paradygmatach naukowych, a nauki biologiczne do znamiennej zmiany ku sferze ludzkiej kultury i prowokacyjnych niejednokrotnie teorii noszących ogólne miano „trzeciej kultury”.

W książce tej staram się dociec źródeł owego zwrotu przyrodoznawstwa w stronę ludzkiego symbolizmu, w stronę idei i ich form, dotychczas badanych prawie wyłącznie przez humanistów. Próbuję także ustalić jego skutki i rozważyć możliwości wykorzystania go w poszerzeniu wiedzy i rozumieniu przedmiotu humanistyki, w moim przekonaniu bowiem, za sprawą przyrodoznawczego zainteresowania informacją – szczególnie zaś za sprawą teorii samolubnego genu (*the selfish gene*) Richarda Dawkinsa – buduje się oto „na naszych oczach” nowa teoria kultury, bliska w swych zało-

zeniach ponowoczesnej filozofii i socjologii kultury. Wsparta na empirycznie potwierdzonej ewolucji informacji pozagenetycznej, tworzącej ideosferę jako kolejny (po biosferze) poziom ewolucji życia na Ziemi nie powinna chyba pozostawać przez nas niedostrzeżona. Wywiera wpływ nie tylko na rozumienie kultury, na koncepcję „dzieła” i „autora”, ale nawet na pojmowanie „narracji” – jednego z głównych obiektów interdyscyplinarnych negocjacji przebiegających aktualnie pomiędzy literaturoznawstwem, socjologią i antropologią kultury.

Swoje dociekania poświęciłam tu również próbie zbudowania pewnego zarysu programu badań humanistycznych, opartego na krytycznej ocenie dotychczasowych osiągnięć „trzeciej kultury”, a zwłaszcza konfrontacji memetyki z innymi, służącymi dziś biologii teoriami, szczególnie teorią chaosu. Synteza tych dociekań przywiodła mnie zaś do postawienia hipotezy *narrativum* jako atraktora gatunkowej przestrzeni fazowej człowieka, swoiście ludzkiego basenu przyciągania myśli (i umysłów). Do hipotezy narracji wreszcie jako nowej jakości, wyłaniającej się w efekcie zmiany, sprzężenia zwrotnego zachodzącego w dynamicznym układzie: umysł – środowisko. Jakości, bez której nie możemy już żyć.

Przyznaję, że w trakcie tych zmagania z nauką o drugim replikatorze – memetyką i przyrodoznawczą wizją życia kultury, które staram się tu przedstawić, przynajmniej kilka osób uległo chwilo-wemu, mam nadzieję, zainfekowaniu ideą wirusa umysłu; wiele też uznało temat za istotny i na pewno wart zaprezentowania w szerokim obszarze kulturowej teorii narracji. Należą do nich zarówno otwarci na nowe idee i zawsze chętni do naukowych dyskusji paleontolodzy – dr Elena Yazykova z Katedry Biosystematyki Uniwersytetu Opolskiego i dr John Jagt z Muzeum Ziemi w Maastricht, służący mi nieraz swoją cenną wiedzą na temat historii życia na Ziemi, jak również moi studenci oraz niezwiązani zupełnie z kręgami akademickimi, a świadomie (i w ramach weryfikacji teorii) poddawani czasem przeze mnie memetycznej presji zaraźliwej informacji przyjaciele – filologowie, kulturoznawcy, muzykolodzy, folklorysty i informatycy. Te „zarażenia” i to zainteresowanie tematem stanowiło dla mnie w istocie wielkie wsparcie

i ważną motywację do pracy. Zarówno zdystansowane i kompetentne uwagi doświadczonych przedstawicieli przyrodoznawstwa, poszukujących naukowych wyjaśnień procesów biogeologicznych, jak i żarliwe nieraz, choć wsparte tylko na osobistym doświadczaniu kultury potwierdzenia i zaprzeczenia trafności niektórych koncepcji formułowanych na gruncie teorii *thought contagion*, wyrażane przez „testowanych” dyskutantów, były mi znaczącą pomocą w budowaniu krytyki i zgłębianiu zagadnień tej teorii kultury. Pragnę im wszystkim wyrazić w tym miejscu głęboką wdzięczność.

Osobne podziękowanie należy się tu również wnikliwym recenzentom tej książki, profesorowi dr. hab. Michałowi Tempczykowi i profesorowi dr. hab. Piotrowi Kowalskiemu, których celne uwagi i głęboka znajomość problemów – odpowiednio: filozofii nauk przyrodniczych i metodologicznych podstaw teorii chaosu oraz literaturoznawstwa i studiów kulturowych – dopomogły mi znacznie w nadaniu ostatecznego kształtu przedstawianym tu tezom.

Za wyrozumiałość dla moich naukowych apostazji dziękuję także Pani profesor dr. hab. Ewie Kosowskiej – kierownikowi Zakładu Teorii i Historii Kultury, z którym jestem związana od początku swej działalności naukowej, a także mojej córce Zuzannie, cierpliwie znoszącej wiele niedogodności życia w świecie ludzi owładniętych ideą rozwikłania tajemnic ideosfery.

Indeks nazwisk

- Abrahamowicz Michał 267
Aitchison Jean 203, 265
Alexander Richard 44, 49
Amsterdamski Piotr 16, 25, 186,
209, 235, 241, 273–275
Andersson Malte 213, 265
Antoni św. 104
Auger Pierre 190, 191, 237
- Baldwin James Mark 147, 148, 238
Balkin Jack M. 13, 265
Banasiak Bogdan 244, 269
Barthes Roland 224
Barton Robert A. 131
Baszniak Tadeusz 15, 120, 275
Bateson Gregory 156–159, 161,
185, 265
Bateson Patrick P. 41, 57, 74
Baudrillard Jean 15, 193, 194, 240–
242, 256, 261, 265
Bauman Zygmunt 7, 242, 243, 265
Bell Daniel 261
Bertalanffy von Ludwig 21
Betley Monika 94, 116, 197, 237,
268
Biedrzycki Mariusz 17, 43, 55, 71,
85, 88, 89, 119, 247, 265
- Bjarneskans Henrik 90, 107, 108,
247, 265
Blackmore Susan 17, 18, 24, 35,
36, 61, 62, 71, 72, 79, 80, 89, 90–
92, 130, 132, 134, 136, 137, 140,
147, 149, 199, 203, 204, 222,
226, 238, 239, 249, 265
Bloom Paul 206, 220
Bogatyriew Piotr 246, 247, 266
Bonner John 60, 69, 70, 75, 91,
204, 266
Borgia Gerald 44, 49
Boyd Richard 133
Boyd Robert 156, 266
Braudel Fernand 266
Brett Thomas 102, 266
Bricmont Jean 16, 241
Brockman John 12–14, 37, 47, 266,
268–276
Brodie Richard 17, 18, 62, 63, 71,
80, 91, 110–114, 116, 128, 149,
244, 249, 262, 266
Bujarski Józef J. 100, 274
Bukowski Jędrzej 273
Bułhakow Michał 79, 266
Buttler Samuel 258
Byrne Richard W. 131

- Caillois Roger 224, 244, 257, 266
 Calvin William H. 46, 47, 65, 76, 266
 Cann Rebecca L. 200, 266
 Capra Fridjof 233
 Cavalli-Sforza Luigi 72, 73, 156, 200, 266
 Chacińska-Abrahamowicz Barbara 267
 Chalmers 131
 Chardin Pierre Teilhard de 179, 184–188, 189, 234, 266
 Chmielewski Adam 125, 274, 275
 Cholewa Piotr W. 34, 153, 223, 226, 259, 274, 275
 Chomsky Noam 41, 74, 75, 226
 Chwedeńczuk Bohdan 271
 Cichowicz Stanisław 57, 270
 Cieśla Dominika 274
 Ciesliński Cezary 240, 270
 Cloak Francis 61, 72, 266
 Cohen Jack 18, 22, 28, 33, 34, 146, 153, 159, 166–168, 170, 172, 173, 175, 177, 178, 187, 222, 225–229, 233, 234, 255, 258, 259, 261, 266, 267, 275
 Cosmides Leda 75, 149, 206, 267
 Crick Francis 76, 77, 267
 Cronin Helen 267
 Csikszentmihalyi Mihaly 17
 Curie-Skłodowska Maria 180
 Cyrano de Bergerac 219
 Czubala Dionizjusz 248

 Dahlbom Bo 267
 Damasio Antonio 76, 152, 226, 231, 232, 267
 Darwin Karol 24, 29, 53, 122, 209, 212, 213, 220, 222, 232, 234, 253, 254, 267
 Davidson Donald 267
 Davies Nicholas B. 205
 Dawkins Richard 7, 17, 19, 23, 33–35, 68, 69, 70, 73, 75, 79, 94, 95, 102, 103, 107, 116, 120, 121, 129, 136, 139, 141, 155, 166, 178, 197, 213, 214, 222, 235, 236, 237, 249, 254, 255, 267, 268
 Dąbrowski Witold 79, 266
 Deleuze Gilles 15, 261
 Delius Juan 75, 76, 268
 Dennett Daniel C. 13, 23, 30, 33, 40, 62, 63, 79, 80, 91, 93, 96, 100, 114, 116, 117, 130, 146, 149, 150, 153, 156, 166, 185, 204, 222, 227, 268
 Devlin Keith 12, 56, 57, 153, 222, 268
 Diamond Jared 126, 212, 268
 Dobzhansky Teodosius 31
 Dorson Richard M. 247
 Drexler K. Eric 17, 76, 77, 79, 80, 91, 96, 97, 129, 139, 146, 152, 156, 268
 Dudziak Krystyna 99, 273
 Dunbar Robert 131, 171, 207, 268
 Durham William H. 156, 269
 Durkheim Emil 250, 269
 Dyson George B. 74, 201, 202, 236, 269

 Eccles John 269
 Eichler Anna 12, 273
 Einstein Albert 122
 Eldredge Nils 31, 44, 269

- Eliade Mircea 250, 269
Epstein Michaił 101, 269
- Feldman Marcus 72, 73, 266
Festinger Leo 98
Fieodoritov Jurij 101, 269
Fisher Ronald A. 43, 215
Fleischer Michael 242, 269
Foley Robert 170, 269
Foucault Michel 192, 240, 242,
244, 261, 269
Freud Zygmunt 221
- Gabora Liane 69, 136–148, 150, 174,
225, 269
Gates Bill 63, 110
Geertz Clifford 228, 258, 269
Gell-Mann Murray 27, 30, 31, 33,
145, 233, 269
Ghiselin Michael T. 44
Girard René 244, 269
Gliwicz Joanna 36, 95, 155, 267
Golik Paweł 267
Goodwin Brian 26–29, 167, 178,
181, 270
Goszczyńska Mirosława 244
Gould Stephen Jay 27, 31, 32, 44,
48, 64, 74, 178, 186, 270
Grafen Alan 214
Graff Piotr 266
Grant Glenn 80, 89, 92, 102, 103,
110, 198, 226, 270
Gray John 240, 270
Gregory Richard 270
Grobelski Leon 270
Gross Dave 248, 270
Grønnevik Bjarne 90, 108, 197, 247
Guiraud Pierre 57, 270
- Gumilev Lev 177, 270
Gumilevskij Lev 182, 270
- Habermas Jürgen 270
Hale-Evans Ron 270
Haldane John Burdon Sanderson
234
Hallam Tony 44
Hamilton William D. 19, 38, 43,
49, 215
Hardy Alister 150, 270
Heller Michał 189, 270
Henson Keith 102
Heylighen Francis 82, 84, 85, 91,
110, 270, 271
Hillis Daniel 202, 204
Hoffman Antoni 11, 21, 22, 267, 271
Hofstadter Douglas 91, 95, 96, 102,
104, 110, 271
Hołówka Jacek 70, 273
Homer 223
Horgan John 11, 271
Hull David 44, 55
- Jacob François 19–21, 23, 24, 74,
165, 167, 190, 234, 271
Jacobson Roman 246, 247, 266
Jagt John 8
Jakubowicz Jan 231
Jannaszowie Justyna, Marek 26,
28, 30, 37, 55, 66, 87, 268–270,
273–276
Janus Elżbieta 57, 85, 272, 274
Jousse Marcel 201, 202, 271
Jung Carl G. 257, 271
- Kadłubek Zbigniew 96, 276
Kancewicz-Hoffman Nina 186, 194,
270

- Kanerva Pentti 135
 Kaniowski Andrzej Maciej 270
 Karpiński Maciej 14, 152, 267
 Kartezjusz 63
 Kauffman Stuart 24, 25, 27–29, 140, 145, 165–167, 271
 Kircher Athanasius 37
 Koch Walter A. 268
 Kolbuszowski Jacek 246, 276
 Kołakowski Leszek 195, 271
 Kołodziejczyk Marek 104, 271
 Komendant Tadeusz 192, 240, 241, 244, 269
 Koraszewska Małgorzata 13, 58, 117, 148, 149, 203, 210, 273, 274
 Kosowska Ewa 9
 Kowalska Małgorzata 233, 272
 Kowalski Piotr 9, 248, 271
 Kozakiewicz Helena 243, 265
 Krebs John 205, 268
 Kripke Saul 271
 Kroeber Alfred Louis 178, 271
 Królak Sławomir 240, 265
 Kuczborska Blanka 165, 275
 Kuhn Thomas S. 271
 Kumaniecki Kazimierz 218, 274
 Kunicki-Goldfinger Władysław 21–23, 271

 Lamarck Jean-Baptiste de 48
 Lewandowska Irena 79
 Lewontin Richard 32
 Lévi-Strauss Claude 20, 41, 75, 165, 224, 271
 Liczkov Borys L. 179, 180
 Lis Renata 193, 265
 Lord Albert B. 247
 Lorenz Konrad 125
 Lovejoy Arthur O. 224, 244, 271

 Lovelock James 116, 181, 271
 Lumsden Charles J. 74, 91, 272
 Lyotard Jean-François 15, 248, 261, 272
 Lynch Aaron 80, 84, 91, 93, 106, 130, 149, 272

 Łomnicka Zofia 204, 227, 276
 Łotman Jurij 85, 272

 Machiavelli Niccolo di Bernardo 258
 Madaliński Michał 275
 Majlert Zofia 212, 254, 267
 Malinowski Antoni 121, 274
 Marek św. 32
 Margulis Lynn 50, 115, 181, 182, 272

 Marsden Paul 91, 129, 137, 247, 248, 272
 Martin Paul 94, 272
 Martino Ernesto de 224, 244, 272
 Marucha Wojciech 224, 244, 274
 Masatashi Nei 200
 Matson Katinka 47, 266, 271, 272
 Maturana Humberto 22, 145, 190, 272
 Mayenowa Maria R. 57, 85, 274
 Mayr Ernst 19, 166, 234, 237, 272
 McLuhan Marshall 109, 261
 Mead Margaret 70, 273
 Merleau-Ponty Maurice 233, 273
 Mioletinski Eleazar 247
 Migasiński Jacek 233, 248, 272, 273
 Mikos Jarosław 74, 160, 197, 276
 Milos Alexandra 100, 274
 Miller Geoffrey 149, 210–221, 223, 250, 252, 253, 273

- Miller George 63
Minsky Marvin 66, 76, 78, 91, 273
Mokrzycki Edmund 243, 265
Monod Jacques 19, 190, 191, 234, 240, 273
Morgan Lloyd 147
Morgan Lewis H. 87
Morin Edgar 179, 189–191, 231, 273

Nagel Thomas 185, 194, 273
Nishida Toshisada 204
Niżnik Józef 270
Northcutt Wendy 209, 211, 247, 273
Noszczyk Michał 89, 198, 246, 270, 275
Nowak Agnieszka 118, 198
Nowak Stefan 11, 274–276
Nowoszevska Iwona 274
Nuttin Jozef M. jr 273

Ochab Maryna 266
Oldenburg Siergiej F. 182
Ong Walter 224, 247
Ossowska Maria 199, 273
Ostromęcka Helena 271

Parker Gordon 43
Penrose Roger 25, 122, 166, 273, 274
Piechaczek Maria 228, 269
Piętaszek 45
Pinker Steven 17, 75, 91, 118, 143, 148, 149, 150, 151, 166, 174, 198, 199, 203, 204, 206–208, 210, 220, 223, 238, 253, 255, 274
Piotrowski Robert 202, 236, 269
Plotkin Henry 91, 133, 134, 137, 138, 171, 206
Poincare Henrie 167
Polakowska Justyna 89, 198, 270
Pomian Krzysztof 19, 271
Popper Karl R. 120–130, 138, 147, 153, 158, 166, 220, 254, 274
Postman Neil 261
Pratchett Terry 34, 153, 222, 223, 226, 259, 274, 275
Price George 43
Prigogine Ilya 274
Prokopiuk Jerzy 257, 271
Propp Włodzimierz 224, 247
Prywata Mirosław 76
Przybysławski Artur 224, 244, 271

Radomski Norbert 18, 24, 35, 61, 62, 71, 72, 79–92, 130, 132, 134, 136, 137, 140, 147, 149, 199, 203, 204, 239, 265
Regis Ed 76, 274
Renard Jean-Bruno 224, 274
Rheingold Howard 102
Richerson Peter J. 133, 156, 266
Ridley Matt 12, 13, 58, 86, 100, 117, 255, 274
Romaniuk Adam 185
Rorty Richard 31
Rosnay Joël de 272
Roy Le Eduard 179, 180
Rushdi Salman 249
Ryszkiewicz Marcin 50, 182, 270

Sabath Karol 170
Sandberg Anders 90, 107, 108, 247
Saussure Ferdinand de 41, 42
Savonarola Girolamo 257
Schrödinger Erwin 19, 25, 122, 123, 146, 147, 186, 234, 235, 274
Searle John 23, 274

- Seligman Martin 75
 Seyfarth Robert M. 204
 Shannon Claude 240
 Siemek Marek J. 265
 Skoneczny Marek 35, 120, 267
 Sławek Tadeusz 96, 276
 Smith John Maynard 17, 19, 38, 43,
     220, 274
 Smith Maynard jr 275
 Snow Charles P. 15, 120, 127, 275
 Sokal Alan 16, 241, 275
 Sokrates 67
 Spencer Herbert 24, 87, 178
 Spinoza Baruch 185, 233
 Stanosz Barbara 12, 56, 222, 267,
     268
 Stasiak Piotr 104, 275
 Stent Gunther 57
 Steward Julian H. 14, 97
 Stewart Ian 17, 18, 22, 28, 33, 34,
     146, 153, 159, 166, 167, 170, 173–
     178, 187, 222, 225–229, 233,
     234, 239, 241, 243, 255, 258,
     259, 261, 267, 275
 Stępień-Rudzka Wanda 159, 229,
     275
 Stoczkowski Wiktor 224, 275
 Strzałko Jan 199
 Sykurska-Derwojed Magdalena 203,
     265
 Szacka Barbara 61, 276
 Szacki Jerzy 199, 275
 Szathmary Eors 220, 275
 Szczepański Janusz 232, 267
 Szeherazada 219
 Szekspir William 218
 Sztompka Piotr 178, 271
 Szwajcer Piotr 12, 96, 268, 273, 274
 Szyborski Krzysztof 11, 275
 Talko Leszek K. 104, 275
 Tanalska-Dulęba Anna 47, 157,
     265, 266
 Tarde Gabriel 137, 199
 Tatarkiewicz Anna 224, 257, 266
 Tempczyk Michał 9, 12, 22, 189,
     228, 267, 271, 275
 Thoms William 248
 Tinbergen Nikolas 39
 Tooby John 75, 206, 267
 Trivers Robert 19, 38, 206
 Tulving Endel 163
 Turnbull Colin M. 165, 275
 Turopolski Witold 13, 63, 100, 156,
     222, 268
 Turski Piotr 18, 63, 94, 111, 266,
     272
 Tylor Edward B. 87
 Urbanek Adam 11, 275
 Uspienski Borys 85, 272
 Van Valen Leight 99, 168, 215
 Varela Francisco 22, 26–29, 145,
     150, 176, 190, 233, 275
 Vernadski Vladimir I. 177, 179–
     184, 187, 189, 234, 254, 276
 Vico Giambattisto 231, 274
 Virlio Paul 261
 Wainscoat James 200
 Waloszczyk Konrad 184, 185, 266
 Watson James 77
 Wayda Fryderyka 247, 266
 Weiner January 127, 268
 Weismann August 38
 Wężowicz-Ziółkowska Dobrosława
     89, 198, 246, 248, 270, 275, 276
 White Leslie A. 14

- Whitehead Alfred N. 27
Whiten Andrew 131
Wierusz-Kowalski Jan 250, 269
Wilkins John S. 276
Williams George 13, 17, 19, 38, 52,
53, 55, 57, 67, 76, 87, 88, 91,
156, 276
Wills Christopher J. 131
Wilson Allan C. 200, 266
Wilson Edward O. 17, 61, 64, 73,
74, 75, 91, 120, 126, 127, 151,
156, 160–168, 197, 202, 226, 233,
254, 276
Wiśniewski Robert 224, 275
Wong Kate 200, 276
Wright Robert 17, 204, 227, 262,
276
Yazykova Elena 8
Zaćwilichowska Krystyna 212, 254,
267
Zadrożyńska Anna 250, 269
Zahavi Amotz 213–215, 253
Zajączkowski Andrzej 76, 271
Zimand Roman 190, 231, 273

Dobrosława Wężowicz-Ziółkowska

The power of *narrativum*
Ideas of biology in the contemporary humanistic discourse

S u m m a r y

The so far abiding natural history paradigm has been expanded of yet. Nowadays, its core constitutes information, whereas its investigation has led biological sciences to neo-evolutionary solutions and theories under a common label of the “third culture”. The book presents these changes, looking at their consequences for the humanistic sciences. The author also formulates a thesis and proves that a new culture theory, close to the diagnosis of the post-modernist philosophy and sociology of culture (Baudrillard, Foucault, Lyotard) has been created within natural history, especially due to the theory of Richard Dawkin’s selfish gene, and its extrapolation through memetics. The theory rests on the conception of memo and evolution of the postgenetic information, shaping an idiosphere, i.e. a stage of evolution in the Earth following a biosphere. The author outlines her own memetics research programme, criticising its achievements so far, and drawing conclusions from a comparison of memetics with other theories of the “third culture”, especially with the chaos theory. The assumptions of this very theory, and a synthesis of culturological investigations conducted in the area of the natural history discourses, has led the author of the work to a *narrativum* hypothesis – an attractor of an idiosphere’s universal phase space, a basin of attracting thoughts, speech and ideas. Memetics, rebuilt according to the research proposal presented in the book, reveals, at the same time, new research possibilities as an interdisciplinary theory, as well as a potentially new methodology of humanistic sciences, including narratology and media studies. The evidence of its efficiency and usefulness in research on life and forms of ideas in an idiosphere belongs to the near past which can totally change our understanding of culture.

Dobrosława Wężowicz-Ziółkowska

**Die Kraft des *narrativum*
Biologische Ideen im heutigen humanistischen Diskurs**

Zusammenfassung

Das bisher geltende naturwissenschaftliche Paradigma ist gerade erweitert worden. Sein Mittelpunkt bildet heute die Information, deren Untersuchung biologische Wissenschaften dazu gezwungen hat, zu neuevolutionären Schlüssen zu kommen und neuevolutionäre, „dritte Kultur“ genannte Theorien zu entwickeln. Im vorliegenden Buch stellt die Verfasserin alle diese Veränderungen dar, indem sie deren Folgen für Humanwissenschaften untersucht. Sie stellt folgende These auf: im Bereich der Naturkunde wurde, besonders in Folge der Theorie eines selbstsüchtigen Gens von Richard Dawkins und deren durch Memetik herbeigeführten Extrapolation, eine neue Kulturtheorie entwickelt, die den Diagnosen der postmodernen Kulturphilosophie und Kultursoziologie (Baudrillard, Foucault, Lyotard) nahe steht. Sie fußt auf die Idee des Mems und der Evolution von außergenetischen Information, deren Aufgabe ist es, die Ideensphäre – ein neben der Biosphäre funktionierendes Evolutionsniveau von dem Leben auf der Erde zu schaffen. Die Verfasserin präsentiert ihren eigenen memetischen Forschungsplan, übt Kritik an bisherigen Leistungen der Memetik und konfrontiert die Memetik mit anderen Theorien der „dritten Kultur“, insbesondere mit Chaostheorie. Die Voraussetzungen der letztgenannten Theorie und die Synthese der kulturologischen Untersuchungen im Bereich der naturwissenschaftlichen Diskussionen bringen die Verfasserin zur Hypothese des *narrativum* – eines Lockmittels für universellen Phasenraum der Ideensphäre, für Gedanken, Sprache und Idee. Die laut dem im vorliegenden Buch dargestellten Forschungsplan umgewandelte Memetik lässt dabei ihre neue Erkenntnismöglichkeiten ans Tageslicht kommen. Sie erscheint als eine interdisziplinäre Theorie, aber auch als eine potentiell neue humanwissenschaftliche Methodologie, einschließlich der Narrativik und der Massenmedienkunde. In naher Zukunft werden die Effektivität und Nützlichkeit von der Memetik bei Forschungen über das Leben und der Idee in der Ideensphäre bestimmt bestätigt werden, und das kann, nach der Verfasserin, unsere Vorstellung von Kultur völlig ändern.

Redaktor
Barbara Konopka

Projektant okładki
Michał Noszczyk

Redaktor techniczny
Małgorzata Pleśniar

Korektor
Lidia Szumigala

Copyright 2008 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-226-1689-5

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Nakład: 250 + 50 egz. Ark. druk. 18,0. Ark.
wyd. 17,0. Przekazano do łamania w lipcu 2007 r. Pod-
pisano do druku w lutym 2008 r. Papier offset. kl. III,
80 g Cena 28 zł

Łamanie: Pracownia Składu Komputerowego
Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego
Druk i oprawa: Czerny Marian. Firma Prywatna GREG
Zakład Poligraficzny, ul. Wrocławska 10, 44-100 Gliwice